

republikah in pokrajinah in koliko bo medrepubliškega sodelovanja na skupnih raziskovalnih projektih.

Edini večji etnološki projekt je bil po vojni Etnološki atlas Jugoslavije, vendar gradivo še ni bilo v celoti obdelano in objavljeno. Do zdaj je bilo narejenih več poskusnih kart in objavljenih nekaj študij posameznih kulturnih setavin. Poleg izmenjave mnenj na strokovnih srečanjih je bilo dvoje občasnih sodelovanj etnologov, ko se je sestavljal sintetični prikaz etnologije Jugoslavije za sovjetsko edicijo Narody mira v šestdesetih in sedemdesetih letih.

Temeljna skupna naloga zato še vedno ostaja sintetični prikaz etnologije Jugoslavije. Kako naj bi bil prikaz zasnovan — v enciklopedični obliki po geslih, po področjih etnološke sistematike, časovnih razdobjih ali pa nacionalnih etnologijah — je stvar skupnega dogovora. Nedvomno pa je potrebno čim prej začeti z delom na skupnem projektu.

Druge vzporedne dolgoročne naloge so še bibliografija, zgodovina stroke, primerjalne krajevne, regionalne in tematske študije in še kaj. Kratkoročne naloge so lahko: bibliografija po letu 1945, primerjalna zgodovina etnologije po posameznih obdobjih, primerjalne študije izbranih problemov npr. delitev dela v jugoslovanski družini, vsakdanje življenje delavcev iz drugih republik (razlike med domom in novim okoljem), vsakdanje življenje mladine, oblike povezovanja in razlikovanja v lokalni skupnosti v več izbranih vaseh ali manjših mešanih naseljih, Slovenci v drugih republikah itd. Tem je seveda še več, a bi jih bilo potrebno izbrati tudi glede na zanimanje drugje, če bi sodelovali raziskovalci iz drugih republik.

Poleg možnosti za vključevanje raziskovalnih tem v medrepubliške projekte, kar se trenutno kaže kot težja naloga, saj med približno petnajstimi projekti ni nobene etnološke, ostaja verjetno še možnost za vključevanje v slovenske projekte. Etnološko raziskovalno delo je poleg projektov SAZU organizirano v okviru Znanstvenega inštituta Filozofske fakultete v projektu Raziskovanje kulturne ustvarjalnosti na Slovenskem s tremi podprojekti: Način življenja Slovencev 20. stoletja, Kultura NOB in Slovensko izseljenstvo in kultura. Od Znanstvenega inštituta in Marksističnega centra Filozofske fakultete pričakujem vso podporo za vključevanje raziskovalnih nalog iz jugoslovanske etnologije v projekte republiškega in medrepubliškega značaja.

Za dopolnjevanje predmeta bi bilo potrebno v prihodnje organizirati več gostovanj predavateljev iz drugih republik tudi z daljšimi kurzi predavanj. Dosedanja praksa je že bila, da je vsaj enkrat letno gostoval predavatelj z dvema predavanjema. Poleg tega bi bilo potrebno vzdrževati stalno izmenjavo znanstvenih in pedagoških izkušenj med etnologi zagrebške, beograjske in ljubljanske univerze, kar naj bi pospešilo prenašanje informacij in znanstvenih ugotovitev v pedagoški proces.

Srečanja študentov etnologije v okviru gibanja Mladi raziskovalci bi bilo potrebno razširiti tako, da bi sodelovalo na njih čim več študentov na različnih območjih. Želeli bi sodelovanje tudi pri oblikovanju tem. Študentom bi bilo potrebno v prihodnje omogočiti obiskovanje posameznih semestrov na drugih dveh oddelkih za etnologijo, s tem da je to všteto v redni študij. Izmenjava na podiplomskem študiju do neke mere že poteka.

Kot nadaljevanje študija Etnologije narodov in narodnosti Jugoslavije bi bilo sčasom verjetno smotrno uvesti v okvirih podiplomskega študija še smer Primerjalna jugoslovanska etnologija.

DUŠA KRNEL—UMEK

## ŠTUDIJ NEEVROPSKE IN EVROPSKE ETNOLOGIJE

Na oddelku za etnologijo je v poletnem semestru 1950 dr. Niko Zupanič začel s predavanji „Etnografija Afrike“ (eno uro tedensko), ki so nato tekla še v šolskem letu 1950/51. Ob koncu šolskega leta 1950/51 je Zupanič s temi predavanji zaključil in študentje so v naslednjih letih lahko slišali kaj več o neevropskih ljudstvih in kulturah le pri predavanjih dr. Boža Škerlja iz antropologije, ki so jih poslušali skupaj z biologi višjih letnikov. Po Škerljevi smrti 1961. leta so se tudi takšna antropološko-etnološka predavanja nehala, vendar so bila v predelani in dopolnjeni obliki že naslednje leto natisnjena v knjigi „Ljudstva brez kovin“.

Pouk neevropske etnologije je spet začel redno teči v šolskem letu 1964/65, ko je asistent Slavko Kremenšek pod vodstvom predstojnika Vilka Novaka prevzel vaje iz neevropske etnologije po dve uri tedensko. V letih 1965/66 in 1966/67 pa je prihajal iz Zagreba honorarno predavat neevropsko etnologijo dr. Milovan Gavazzi. Ko je bil v oktobru 1967 dotedanji asistent dr. Slavko Kremenšek izvoljen in potrjen za docenta je prevzel predstojništvo novo ustanovljene katedre za občo in neevropsko etnologijo. S tem je tudi odpadla potreba po honorarnih predavanjih dr. Milovana Gavazija. Odtlej so potekala predavanja neevropske etnologije po dve uri tedensko za drugi in tretji letnik študentov, ki so vpisovali etnologijo kot B predmet in tretji in četrti letnik študentov pod A. Ciklus predavanj je torej trajal dve leti; po en semester za pregled osnovne etnološke problematike vsakega kontinenta (Afrike, Amerike, Azije in Avstralije z Oceanijo). Predavanja so obravnavala pri vsakem od kontinentov:

1. geografsko-klimatsko, antropološko in lingvistično podobo,
2. etnogenezo etničnih skupin in sodobno etnično sestavo,
3. nadrobnejši ogled načina življenja posameznih etničnih skupin.

Čeprav so se predavanja v osnovi ponavljala vsako drugo leto pa so bila vsakokrat dodana različna izbrana poglavja, namenjena natančnejši obravnavi posameznih problemov. Predavanja je dopolnjeval ogled ilustrativnega gradiva (etnoloških kart, literature in diapozitivov). V šolskem letu 1980/81 je prevzel predavanja iz neevropske etnologije asistent mag. Zmago Šmitek, ki je začasno ohranil obseg in notranji razpored snovi nespremenjen.

Študij etnologije Evrope je potekal od leta 1960/61 dalje v obliki predavanj dr. Vilka Novaka z dvema tedenskima urama za študente drugega letnika pod A in B. Leta 1977/78 je asistent Zmago Šmitek ob pomoči drugih delavcev PZE vodil vaje in predavanja iz evropske etnologije dokler jih ni v šolskem letu 1980/81 prevzel v



celoti. Predavanja so od leta 1977/78 dalje organizirana tako, da dajejo v uvodnem delu kratek pregled etnogeneze indoevropcev in prvotne indoevropske kulture, nato pa sledi pregled posameznih etničnih skupin po naslednjih področjih:

1. etnogeneza, sodobna etnična struktura,
2. glavne značilnosti snovne, družbene in duhovne kulture
3. zgodovinski razvoj posameznih nacionalnih etnologij.

Zimski semester je namenjen obravnavi slovanskih narodov (razen jugoslovanskih), poletni semester pa pregledu problematike germanskih, romanskih, ugrofinskih in še nekaterih drugih evropskih narodov in etničnih skupin. Predavanja občasno dopolnjuje ogled diapozitivov.

Med raznovrstnimi problemi s katerimi se srečujemo pri študiju evropske in neevropske etnologije na naši univerzi je morda potrebno na prvem mestu omeniti problem neposrednega seznanjanja študentov in delavcev PZE s tujimi kulturami. Doslej je bilo namreč že slišati kritike, da na večini jugoslovanskih univerz predavajo neevropsko etnologijo profesorji in predavateljci, ki še niso videli teh dežel.<sup>1</sup> Razen tega najbrž ni potrebno posebej poudarjati kako osiromašen je študij tujih kultur, če smo navezani le na strokovno literaturo, ki je delno zastarela, pogosto pa tudi težko dosegljiva v naših knjižnicah. Problem smo skušali rešiti na dva načina: z individualnimi študijskimi potovanji (udeležba na tujih strokovnih posvetovanjih, štipendije ipd.) in z organizacijo ekskurzij. Tako je npr. leta 1970 docent dr. Slavko Kremenšek kot štipendist Knaflejeve ustanove prebil dva meseca na Dunaju, kjer je med drugim preučeval neevropske zbirke dunajskega etnološkega muzeja, maja istega leta pa je bil na krajšem potovanju v Keniji. Asistent Zmago Šmitek se je leto dni (1979/80) mudil na študijskem izpopolnjevanju v Indiji, asistentka Duša Krnel-Umek pa več mesecev na Poljskem in Mojca Ravnik v Franciji in na Švedskem. Omeniti je treba tudi udeležbo nekaterih študentov na seminarjih na Slovaškem in Poljskem, ekskurzijo naših študentov na Poljsko in poljskih študentov pri nas in gostovanja predavateljev iz različnih evropskih dežel na PZE za etnologijo. V oktobru 1972 je bila pod vodstvom dr. Slavka Kremenške ekskurzija v dunajski „Museum fuer Voelkerkunde“, ogled zbirke avstrijske in drugih evropskih kultur na Dunaju in v Gradcu ter skansna v Stuebingu pri Gradcu. Avgusta 1979 je 35 študentov in delavcev PZE odšlo na osemnajstdnevno ekskurzijo v sovjetsko Srednjo Azijo (Kazaška, Kirgiška in Uzbeška SSR). Več ekskurzij je bilo tudi v Muzej neevropskih kultur v gradu Goričane pri Medvodah. Tak način dela bi kazalo ohraniti tudi v bodoče.

O zanimanju študentov za neevropsko in evropsko etnologijo priča dejstvo, da so izdelali več seminarjskih nalog s tega področja, čeprav so se morali spopadati z vrsto težav — npr. s problemom znanja jezika domačinov, časovno omejenostjo terenskega dela, visokimi finančnimi izdatki, problemi vživljanja v okolje, interpretacije podatkov, dostopnosti literature in njene uporabnosti za komparacije, ipd. Seveda pa bo takšno zanimanje mogoče voditi in načrtno poglobljati šele, ko bomo našli za študente takšna delovna mesta, kjer bi se po dokončanju študija lahko poklicno ukvarjali z neevropsko ali evropsko etnologijo. Temu bomo v bodoče morali posvetiti več moči in razmišljanj. Žal so vse premalo izkoriščene

tudi možnosti tujih štipendij za podiplomski študij, posebno v deželah v razvoju.

Razmišljanje o odpiranju novih delovnih mest za etnologe, ki bi delali na področju neevropske in evropske etnologije, ima smisel le ob upoštevanju potreb današnje slovenske družbe. O tovrstnih potrebah kaka širša debata še ni stekla, čeprav so prišli nekateri namigi tudi iz neetnoloških vrst.<sup>2</sup> Zdi pa se, da so glavna področja, kamor bi veljalo usmeriti delo naše evropske in neevropske etnologije, naslednja:

1. Raziskave prilagajanja prišlekov iz evropskih in neevropskih dežel v Sloveniji. Sem sodijo tudi raziskave življenja slovenskih Romov.

2. Študij slovenskega izseljenišтва v evropskih in neevropskih deželah in procesov akulturacije.

3. Študij kulturnih zvez Slovenije z deželami Evrope in drugih kontinentov v sodobnosti in preteklosti ter posledice teh stikov.

4. Določitev deleža Slovencev pri raziskovanju neevropskih kultur.

5. Študij zgodovine in sistematike družbeno-zgodovinskih formacij, ki sicer sodi v področje obče etnologije, vendar zahteva tudi podrobnejše poznavanje vsaj nekaterih posebno ilustrativnih „vzorcev“ neevropskih kultur.

6. Spremljanje razvoja in dosežkov evropskih in neevropskih nacionalnih etnologij.

Pri nadaljevanju svojega dela na področju študija evropskih in neevropskih kultur ne nameravamo ostati samo v etnoloških okvirih temveč sodelovati tudi z raziskovalci drugih strok v Sloveniji in Jugoslaviji, ki se, individualno ali vključeni v različne institucije, ukvarjajo s podobnimi temami. Prizadevali si bomo za skupen koordinacijski program dela v katerega bi se lahko tudi sami aktivno vključili. Preko Centra za sodelovanje z deželami v razvoju skušamo navezati tudi strokovne stike s posameznimi univerzami zunaj Evrope medtem ko je sodelovanje z nekaterimi evropskimi katedrami za etnologijo že bolje utečeno.

Ker ima študij evropske in neevropske etnologije še vedno predvsem splošni okvirni značaj, bo veljalo v bodoče to problematiko ob zadostnem zanimanju študentov še poglobiti s posebnimi seminarji, ki bodo obravnavali določene izbrane teme. K tem seminarjem bi po možnosti vabili tudi druge predavatelje. Diateko, v kateri imamo že zdaj okrog 1500 diapozitivov s področja neevropske etnologije, bo še treba dopolniti in izdelati diapozitive za predavanja iz etnologije Evrope. Od literature v slovenskem jeziku zdaj s pridom uporabljamo Škerljevo knjigo „Ljudstva brez kovin“ in zbirko „Ljudstva sveta“ medtem ko bomo za etnologijo Evrope pripravili skripta.

#### OPOMBE:

<sup>1</sup> Boris Kuhar, Naša afrikanistika, Orientalistika 1 (1977), str. 67

<sup>2</sup> Jože Volfand, Poročilo o znanstvenem izpopolnjevanju v ekvatorialni Afriki, Raziskovalec 10 (1980), št. 10, str. 520–522.